

УДК 94(477.83/.86) : 262.14-056.87 “1818/1901”

Андрій КОРОЛЬКО

ВКЛАД ОТЦЯ ЙОСАФАТА КОБРИНСЬКОГО У БУДІВНИЦТВО РУСЬКОГО (УКРАЇНСЬКОГО) НАРОДНОГО ДОМУ В КОЛОМИЇ

Розкрито вклад о. Йосафата Кобринського у будівництво Руського (Українського) Народного дому м. Коломиї в кінці XIX – початку XX ст. Висвітлено передумови благодійництва в середовищі духовенства Галичини. Охарактеризовано основні сторінки життя греко-католицького священника, проаналізовано його благодійницьку діяльність та практичні кроки стосовно збору коштів, проектування і спорудження приміщення головної української національно-культурної інституції міста. Автор стверджує, що завдяки самовідданій праці благодійника Руський (Український) Народний дім став новим центром продукування українських національних ідей на Покутті.

Ключові слова: Руський (Український) Народний дім у м. Коломиї, греко-католицький священник, благодійник, Покуття, навчальний заклад, проектування, будівельний матеріал.

Довгий час вивчення діяльності відомих галицьких греко-католицьких священників періоду Австрійської (Австро-Угорської) імперії залишалося закритим не тільки для пересічних краєзнавців, але й для знаних дослідників. Науковці дотримувалися чітко визначених концепцій офіційної радянської історіографії, з позиції якої вивчення діяльності греко-католицького духовенства розглядалось як прояв “буржуазного націоналізму” і здебільшого замовчувалося. Також було заборонено писати наукові та історико-краєзнавчі розвідки, які б стосувалися вивчення формування світогляду, громадсько-культурної діяльності священників.

Зі здобуттям Україною незалежності у 1991 р., активізувалися дослідження, спрямовані на повний і всебічний аналіз минулого покутського краю, одним із аспектів якого стало вивчення діяльності священничих родин австрійського періоду (1772–1918). Однак цих розвідок недостатньо, щоб говорити про повне вивчення церковно-релігійної, культурно-просвітницької і громадсько-політичної діяльності греко-католицького духовенства досліджуваної доби. Потребують детального вивчення не тільки архівні матеріали центральних і місцевих фондосховищ України, Республіки Польщі, де містяться дані про діяльність греко-католицьких священників в товариствах Галичини, але й ретельний перегляд україномовних і польськомовних часописів зазначеного періоду, де зафіксовано повсякденне життя священників, їхні здобутки поза священничою діяльністю.

Мета статті – розкрити вклад о. Йосафата Кобринського в будівництво Руського (Українського) Народного дому у м. Коломиї в кінці XIX – початку XX ст.

Досягнення мети передбачає вирішення таких завдань: показати передумови благодійництва в середовищі духовенства Галичини; охарактеризувати основні сторінки життя греко-католицького священика; проаналізувати його благодійницьку діяльність та практичні кроки стосовно збору коштів, проектування і спорудження приміщення головної української національно-культурної інституції міста.

Важливе джерело для вивчення проблеми – неопубліковані матеріали, які зберігаються в Центральному державному історичному архіві України у Львові: ми опрацювали матеріали ф. 130. Руський народний інститут “Народний дім” м. Львів (листування о. Й. Кобринського з Галицьким намісництвом у м. Львові про заснування в м. Коломиї притуку для дівчат з прибутків від фонду пожертвування Ф. Білоуса)¹, ф. 146 “Галицьке намісництво, м. Львів” (матеріали про заснування товариства ім. Михайла Качковського в м. Коломиї 1874 р.)². У дослідженні взято до уваги рукописні документи архіву Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського в м. Коломиї: ф. 1 “Інститут “Руський Народний Дом” в м. Коломиї (1880–1938)” (матеріали протоколів товариства)³; ф. 2 “Йосафат Кобринський (1818–1901) – культурно-освітній та громадський діяч. Парох с. Мишин Коломийського повіту” (диплом о. Й. Кобринського про прийняття його почесним членом товариства ім. Михайла Качковського; спогади о. Дмитраша про греко-католицького священика)⁴.

Велику кількість інформації з досліджуваної проблеми містять періодичні видання м. Львова і м. Коломиї: “Діло”, “Галичанин”, “Батьківщина”, “Свобода”, “Русская Рада”. У газетних публікаціях інформувалося про надання пожертв і перебіг будівництва Руського Народного дому в м. Коломиї, вшанування громадської діяльності о. Й. Кобринського. Матеріали періодики частково доповнюють дані біографічного словника І. Левицького про о. Й. Кобринського, який зберігається у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника у ф. 167 (Левицькі), описі 2 (“Левицький Іван Омелянович. Матеріали до біографічного словника...”). У теці-зошиті, свосередньому конверті, переважають

¹ Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДАЛ України). – Ф. 130 (Руський народний інститут “Народний дім” м. Львів). – Оп. 1. – Спр. 268 (Листування з Галицьким намісництвом у Львові, Ільницьким П. в Коломиї та Кобринським Й. в Мишині про заснування в Коломиї притуку для дівчат з прибутків від фонду пожертвування Білоуса Ф. 1892–1928 рр.). – 24 арк.

² ЦДАЛ України. – Ф. 146 (Галицьке намісництво м. Львів). – Оп. 58. – Спр. 868 (Прошення основателів общества им. Михаила Качковского об утверждении или изменении прилагаемых уставов и решения по этому вопросу. 1874–1877 гг.). – 36 арк.

³ Архів Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського (далі – Архів НМНМГП). – Ф. 1 (Інститут “Руський Народний Дом” в м. Коломиї (1880–1938)). – Оп. 1. – Од. зб. 3 (Книга протоколів загальних зборів Інститута “Руський Народний Домъ въ Коломый”). – 24 арк.

⁴ Архів НМНМГП. – Ф. 2 (Йосафат Кобринський (1818–1901) – культурно-освітній та громадський діяч. Парох с. Мишин Коломийського повіту). – Оп. 1. – Од. зб. 2 (Диплом Й. Кобринського про прийняття його почесним членом товариства імені М. Качковського. м. Львів, 1894 р.). – 1 арк.; од. зб. 17 (Отець Дмитраш. Спомини про засновника Народного Дому о. Йосафата Кобринського. Волчківці 22.IX. 1927 р. Машинопис). – 2 арк.

газетно-журнальні вирізки, бібліографічні та інші нотатки І. Левицького про греко-католицького священика⁵.

Вартісні для дослідження проблеми також епістолярна спадщина. Потрібно виокремити опубліковане М. Возняком і К. Студинським листування о. Й. Кобринського з Я. Головацьким і Р. Мохом щодо організації українського театрального життя м. Коломиї в середині XIX ст.⁶.

Багато матеріалу про громадську та благодійницьку діяльність почерпнули з некрологів, присвячених о. Й. Кобринському, який помер у 1901 р. З цього корпусу джерел слід виділити брошуру М. Білоуса “Йосафат Кобринський его житье и дѣла” та статтю-некролог автора, прізвище якого приховано під псевдонімом “Знавець” (висловлюємо припущення, що це М. Павлик) і опублікованого в радикальному часописі “Громадський голос”⁷. Цікавою є стаття А. Марущака, яка надрукована до 50-літнього ювілею священицької діяльності благодійника в “Календаръ Общества им. М. Качковского на 1893 г.”⁸.

У радянський час ім'я о. Й. Кобринського залишалося поза увагою дослідників. Лише у 1988 р. колектив Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини спільно зі школою у с. Мишині Коломийського р-ну Івано-Франківської обл. провели вечір пам'яті з нагоди 175-х роковин від дня народження фундатора Руського (Українського) Народного дому. У 1990-х роках в обласній та місцевій пресі з'явилася низка матеріалів О. Кратюк, В. Полека, П. Арсенича, Ю. Угорчака та інших краєзнавців про греко-католицького священика⁹. М. Сорич дослідив душпастирську діяльність о. Й. Кобринського як пароха с. Мишин Коломийського повіту¹⁰. Останньою цікавою науковою розвідкою про культурно-просвітницьку діяльність благодійника є спільна стаття директора Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського Ярослави Ткачук та вченого секретаря цього музейного закладу Лесі Пискор. Дослідники

⁵ Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника, відділ рукописів (далі – ЛННБ, відділ рукописів). – Ф. 167 (Левицькі). – Оп. 2 (Левицький Іван Омелянович. Матеріали до біографічного словника). – Спр. 1476. п. 49. (Кобринський Йосафат Михайлович. Вирізки і виписки з книг і період. Видань, портрет, біографія. 1889, 1893. Львів. НТШ 493/140). – 21 арк.

⁶ *Возняк М.* Из кореспонденції Р. Моха / М. Возняк // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – 1908. – Т. 81, кн. 1. – С. 151–171; Кореспонденція Якова Головацького в літах 1835–49. Видав р. Кирило Студинський. – Львів: Накладом Наукового товариства імені Шевченка, 1909. – Т. СХХХVIII. – 463 с.

⁷ *Бѣлоус М.И.* Йосафат Кобринський его житье и дѣла / М. Білоус. – Коломия: Зъ типографіи Михаила Бѣлоуса, 1901. – 21 с.; *Знавець.* О. Осафат Кобринський [некролог] / Знавець // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1901. – 25 цвітня. – Ч. 18. – С. 138–142.

⁸ *Марущакъ А. О.* Йосафат Кобринський / А. Марущакъ // Календаръ Общества им. М. Качковского на 1893 г. – Львовъ, 1892. – С. 81–83.

⁹ *Бабій О.* Дім для громади / О. Бабій, Р. Баран // Агро. – 1988. – 18 травня; *Кратюк О.* Люблячи свій народ / О. Кратюк // Червоний прапор. – 1989. – 10 березня; *Махлович М.* Просвітитель / М. Махлович, М. Мандзюк // Комсомольський прапор. – 1990. – 1 вересня; *Полек В.* Буквар Й. Кобринського / В. Полек // Радянський педагог. – 1988. – 15 листопада; *Тимінський Б.* Він руку бідним простягав / Б. Тимінський // Прикарпатська правда. – 1993. – 25 вересня; *Його ж.* Побратим “Руської трійці” / Б. Тимінський // Рідна земля. – 2003. – 16 жовтня; *Угорчак Ю.* Душпастир, педагог, фундатор / Ю. Угорчак // Покуття. – 1993. – 27–28 вересня.

¹⁰ *Сорич М.* Історія Мишина / М. Сорич. – Коломия: Вік, 2000. – 392 с.

проаналізували формування світогляду та основні сторінки його життєпису¹¹. 10 грудня 2013 р. у с. Мишин Коломийського району відбулася регіональна науково-практична конференція “Отець Йосафат Кобринський у суспільно-політичному і культурно-просвітницькому житті українців Галичини XIX – початку XX ст.”, де автор цієї статті виступив з окресленою науковою проблемою.

Історія людства багата на приклади меценатства, благодійництва. Їх можна знайти в історичному минулому багатьох країн світу, зокрема і України. Щоправда, трактування меценатства як альтруїстичної діяльності задля розвитку культури тяжко сприймається нашим суспільством – і населенням, і бізнесом, і державою. Нехтування громадянською суттю благодійництва й такою його формою, як меценатство, привело до того, що воно здебільшого розглядається як приватна справа, а це знімає відповідальність держави за їх розвиток. Водночас завдання держави в розвитку благодійності та її форм меценатства, філантропії, волонтерства – очевидні – це і створення стимулюючих і удосконалення регулюючих законів, моральне стимулювання благодійників, прямі субсидії благодійним інститутам¹².

Історія українського доброчинства – складова і невід’ємна частина національної історії. У XIX – на початку XX ст. меценатство стає нормою життя заможної частини тодішнього суспільства, коли люди зі статками неодмінно допомагали тим, хто перебував у скруті, безкорисливо виділяли кошти на різні проекти підтримки культури. Тут варто згадати родини Наддніпрянської України: Бродських, Терещенків, Тарновських, Галаганів, Смиренків, Чикаленків тощо. В українському середовищі Галичини зазначеного періоду, як правило, благодійниками виступають греко-католицькі священники. Духовенство стало тією рушійною силою, яка в часи австрійської займанщини засвідчила себе в ролі культурно-просвітницького корпусу, через відсутність тут світської інтелігенції. Священники були письменниками, літературознавцями, музикознавцями а також ініціаторами і безпосередніми засновниками театральних товариств, шкіл, читалень тощо. Разом з тим, ставили питання побудови національних, культурних інституцій, які б мали стати прихистком від посилення утисків з боку австрійської влади та польських чиновників, а також потребою у відстоюванні прав на власну історію, культуру та мову. Саме таку мету переслідував о. Й. Кобринський (1818–1901), ставлячи завдання побудувати приміщення Руського Народного дому в м. Коломії.

Йосафат Кобринський народився в м. Коломії 28 вересня 1818 р. Його батько Микола був учителем головної окружної школи міста¹³. Сім’я Кобринських була великою, складалася з п’ятьох синів і дочки. Вдома його кликали Влад, Вацлав, хоч насправді був В’ячеславом¹⁴.

¹¹ *Ткачук Я.* Культурно-просвітницька діяльність отця Йосафата Кобринського / Я. Ткачук, Л. Пискор // Греко-католицьке духовенство у суспільно-політичному та національно-культурному житті українців: матеріали Всеукраїнської наукової конференції “Історичні постаті Греко-католицької церкви та їх роль у культурно-просвітницькому й національному відродженні” (м. Коломия, 18 жовтня 2013 р.) / [наук. ред.: Я. Ткачук, А. Королько]. – Коломия: Вік, 2013. – С. 186–196.

¹² *Буздуган Я.* Організаційно-правові форми та принципи сучасної благодійності в Україні / Я. Буздуган // Віче. – 2011. – № 10. – С. 5–8.

¹³ *Б’лоус М.* Йосафат Кобринський... – С. 5.

¹⁴ ЛННБ України, відділ рукописів. – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 1476. п. 49. – Арк. 7; *Полек В.* Буквар Й. Кобринського...

Освіту здобув у коломийській початковій школі, станиславівській гімназії, львівській духовній і віденській генеральній духовній семінарії¹⁵. Одружився з Теклею, донькою о. Волянського, пароха в с. Тюдів Косівського повіту. 20 січня (за старим стилем) 1843 р. Йосафат Кобринський був висвячений на священника. Свою душпастирську діяльність він розпочав у с. Рибному Косівського повіту у серпні 1844 р. З кінця серпня цього ж року до 1 серпня 1848 р. був “сотрудником” у передмісті Косова в с. Москалівка¹⁶.

Перші кроки своєї душпастирської праці о. Й. Кобринський поєднував з просвітницькою діяльністю: розказував своїм парафіянам про шкідливість пияцтва; заохочував до школи, вказуючи, що без неї “поступ неможливий”; поширював кращі способи господарювання, особливо садівництва¹⁷. У 1848 р. видав господарську книжечку “Гной, душа въ господарствѣ”¹⁸.

Початок суспільно-політичного життя о. Й. Кобринського припадає на революцію 1848–1849 рр. Він увійшов до складу Окружної Руської Ради в м. Коломиї, яку очолював директор головної окружної школи Микола Верещинський.

Як і всі інші представники національно свідомого духовенства, греко-католицький священник одним із перших виступив на захист руської народності проти польських зазіхань. Він порушив питання про запровадження української мови на богословському факультеті Львівського університету: закликав духовенство, інтелігенцію Галичини підписати прохання, яке надіслав до Головної Руської Ради у м. Львові. У листі до драматурга й автора першої в Галичині збірки поезій народною мовою о. Рудольфа Моха вказував: “Знаючи Вашу певність, сподіваємось, що підпишете залучену петицію за введення руської викладової мови на богословському факультеті університету і подбаєте, щоб підписали її інші”. Цей лист підписали М. Верещинський, А. Решетилович, Й. Кобринський¹⁹.

Розвиток революційних подій в Галичині виявив не лише гостру необхідність соціально-економічних і політичних перетворень у державі загалом, але й з особливою гостротою порушив питання національно-культурного відродження галицьких українців. Цю місію виконав Собор руських учених, який відбувся у Львові 19–26 жовтня 1848 р. о. Й. Кобринський був його діяльним членом, своєю інтелігентністю і ученістю вигідно відрізнявся серед 99 учасників, що брали участь у нарадах. Він увійшов до секції історії та географії, а також шкільної й господарської, де йому доручили бути секретарем²⁰. Секція господарства визнала за потрібне підготувати й видати підручник про землеробство. Турботи про його підготовку взяв на себе о. Й. Кобринський. Греко-католицький священник також

¹⁵ *Бълюс М.* Йосафатъ Кобринскій... – С. 6.

¹⁶ ЛННБ України, відділ рукописів. – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 1476. п. 49. – Арк. 7 зв.; *Марущакъ А.* О. Йосафатъ Кобринскій... – С. 82; *Ткачук Я.* Культурно-просвітницька діяльність отця Йосафата... – С. 190.

¹⁷ *Знавець О.* Осафат Кобринскій... – С. 138.

¹⁸ ЛННБ України, відділ рукописів. – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 1476. п. 49. – Арк. 7 зв.; *Марущакъ А.* О. Йосафатъ Кобринскій... – С. 82; *Бълюс М.* Йосафатъ Кобринскій... – С. 8.

¹⁹ *Ткачук Я.* Культурно-просвітницька діяльність отця Йосафата... – С. 190.

²⁰ Историческій очеркъ основанія Галицко-русской Матиці и справозданье первого собору ученыхъ русскихъ и любителей народного просвѣщенія / [сост. Яковомъ Головацкимъ]. – Львовъ, 1850. – 65 с. – С. XXXIV–XXXVI, LXXXII, XCIII, CVI і VII (в додатку).

брав участь і в роботі секції старослов'янської літератури, де обстоював потребу використання для навчання граматики старослов'янської мови Ганки²¹.

Отець Й. Кобринський був членом-засновником “Галицько-руської матиці” – культурно-освітнього товариства, створеного у Львові. Він причетний до організації в Коломиї “Руської читальні” (1848), метою якої було збирання відомостей про вітчизну, її славних синів, поширення рідної мови в літературі, побуті, школі, театрі²².

Греко-католицький священник перебував у числі тих людей, які допомагали о. І. Озаркевичу поставити на коломиїській сцені вистави “Наталка Полтавка” та “Москаль-чарівник”. У листі до Р. Моха від 12 жовтня (за старим стилем) 1848 р. він писав: “... в Коломиї уже три рази отиграло тамтошне товариство акторів под предводительством Ляйтнера руский театр. Два рази представляли: “Наталка Полтавка”, а раз “Жовняр чаровник” (“Москаль чаровник” – сочиненія Котляревського) набито було народа, як на празник св. Івана Хрестителя”²³.

Вистава “Дівка на виданню, або на милованне нема силовання” (перероблена о. І. Озаркевичем п’єса “Наталка Полтавка” І. Котляревського) викликала нечуваній ентузіазм серед простого українського люду, загальноміської публіки. У листі від 27 травня (8 червня) 1848 р. о. Йосафат Кобринський писав з Коломиї до Якова Головацького в село Хмелеву Чортківської округи (тепер Заліщицького р-ну Тернопільської обл.): “С театру іду і зо мною кількасот русинів самих веселих. Не набувбисся на руском дивалі (від чеського слова “дівадло”, що означає “театр” – А. К.). Чудо не ігра. То інше діло чути рідное слово, видіти народное дійствіє. “Дівчина на відданю, ілі На милованне нема силованне” нині відограла на коломиїскім театрі, есьть то переробкою із опери украинской, тобі свідомой. Пісеньки дуже удалися всім нам. Музика дуже пишна. А німці так зрусилися, что бись казав – не німці”²⁴.

Від 1 серпня 1848 р. до 5 листопада 1851 р. о. Й. Кобринський обіймав посаду “заведателя” в с. Мишин Пістинського деканату, а з 5 листопада 1851 р. (за старим стилем) отримав посаду пароха цього ж села, де правив до кінця свого життя. О. Марущак стверджував, що душпастирська праця для священника була важкою, оскільки село було віддаленим від міської суєти: “... то така парафія, що на неї ніхто не лакомився”²⁵. У свою чергу, о. Й. Кобринський так охарактеризував тодішній стан села: “Люди живуть бідно, в селі мізерна інтелігенція”.

Проте о. Й. Кобринський із запалом взявся за громадські справи. Опікувався закупівлею та розподілом землі. За його почином громади с. Мишина та сусідніх с. Ковалівки і Спаса закупили з державної власності ґрунт та ліс, а викорчувавши його, розподілили між бідними безземельними селянами²⁶. Девізом о. Йосафата стали слова: “Все для блага обездоленої, забитої, забутої батьківщини, нічого для

²¹ Там само. – С. CVI; ЛННБ України, відділ рукописів. – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 1476. п. 49. – Арк. 9.

²² Ткачук Я. Культурно-просвітницька діяльність отця Йосафата... – С. 190.

²³ Возняк М. Із кореспонденції Р. Моха... – С. 169.

²⁴ Кореспонденція Якова Головацького... – С. 259.

²⁵ ЛННБ України, відділ рукописів. – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 1476. п. 49. – Арк. 7 зв.; Марущак А. О. Йосафат Кобринський... – С. 82.

²⁶ Знавець. О. Йосафат Кобринський... – С. 138; ; Б'юлоус М. Йосафат Кобринський... – С. 10–11.

себе”²⁷. Він вважав, що головним для відродження рідного народу є його економічна незалежність. Тому закликав підносити рівень сільського господарства. Написав книжку з ілюстраціями господарсько-економічного змісту “Сільське господарство”, однак через нестачу грошей її так і не було надруковано²⁸.

У Мишині він запровадив т. зв. “опроводи”, на котрі після кожного похорону сходилися люди і вели мову про громадські потреби: “Потім пішли місії духовні, про тверезість, громадський шпихлір (зерносховище – *А. К.*) і звільнення від визискування жидів”²⁹. Греко-католицький священник докладав багато зусиль для покращення соціального добробуту селян, не раз доводив, що коли б “... руські люди малися краще матеріально, то менше були б податливі, менше було б слабодухів, відступників, бо ж з освіченими й багатими мають рахуватися”³⁰. Він започаткував в Коломиї в день “латинського відпусту” 3(15) серпня проведення деканального собору греко-католицьких священників й українського населення Покуття³¹.

Отець Й. Кобринський був ініціатором спорудження 1866 р. Мишинської школи вартістю 5 тисяч австрійських корон; згодом він учителював у цій школі та був єдиним вчителем, який усі записи в класних журналах вів українською мовою. Так само робив і з церковною документацією, за що часто одержував догани від вищого духовенства³². Колишні учні о. Й. Кобринського стверджували, що їх священник, “обходячи кожну хату в селі після водохрещення, власноручно записував дітей шкільного віку до школи”. Однак тодішні матеріальні умови були такі, що більшість дітей після трьох–чотирьох років навчання змушена була залишати школу, тож повний курс навчання (6–7 років), закінчували лише окремі учні³³.

У 1862 р. (за іншими даними, у 1860 р.³⁴) спільно з отцем Лукою Данкевичем, Теодором Білоусом, О. Кульчицьким заклали в Коломиї першу в Галичині бурсу для бідної шкільної молоді. За власні кошти для цього закладу о. Й. Кобринський закупив столи, ліжка³⁵. За кожної нагоди допомагав учням, збирав для них пожертви, звертаючись за допомогою до заможних галичан. У 1860-х роках він возив до Коломиї печений у Мишині хліб, який рятував від злиденності знедолених учнів. При цьому о. Й. Кобринський говорив: “щоб їли мало, а багато вчилися, то будуть з них люди”³⁶.

У 1892 р. о. Й. Кобринський після смерті відомого коломийського громадсько-культурного діяча Т. Білоуса радив: відкрити бурсу (гуртожиток) для 40 дівчат у

²⁷ Изъ Коломыи. (Похорони бл. п. Йосафата Кобринського) // Галичанинъ. – 1901. – 27 марта (9 апрѣля). – Ч. 69. – С. 2.

²⁸ *Знавець*. О. Осафат Кобринський... – С. 139; *Бѣлоус* М. Йосафатъ Кобринській... – С. 8.

²⁹ *Маруцакъ* А. О. Йосафатъ Кобринській... – С. 82.

³⁰ Там само.

³¹ ЛННБ України, відділ рукописів. – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 1476. п. 49. – Арк. 7 зв.

³² *Сорич* М. Історія Мишина... – С. 70; *Ткачук* Я. Культурно-просвітницька діяльність отця Йосафата... – С. 191.

³³ *Ткачук* Я. Культурно-просвітницька діяльність отця Йосафата... – С. 191.

³⁴ *Бѣлоус* М. Йосафатъ Кобринській... – С. 10.

³⁵ ЛННБ України, відділ рукописів. – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 1476. п. 49. – Арк. 8; *Знавець*. О. Осафат Кобринський... – С. 140; *Маруцакъ* А. О. Йосафатъ Кобринській... – С. 83; *Бѣлоус* М. Йосафатъ Кобринській... – С. 10.

³⁶ *Бѣлоус* М. Йосафатъ Кобринській... – С. 10; *Ткачук* Я. Культурно-просвітницька діяльність отця Йосафата... – С. 191.

його будинку; давати їм щомісячно на харчування 6 золотих ринських; прийняти на роботу вдову-господиню зі священничої родини, яка б займалася вихованням учнів за 12 золотих ринських місячної плати, та катехита, який би також виконував функції адміністратора навчального закладу, і отримував щорічно 300 золотих ринських; влаштувати для кожного класу вихованців кухню; покривати всі витрати з чиншів будинку Т. Білоуса³⁷.

У 1897 р. о. Йосафат Кобринський на сторінках часопису “Галичанинь” вказував на необхідність встановити п’ять стипендій імені цісаря Франца Йосифа по одній тисячі золотих ринських для синів народних вчителів на Покутті (“від Снятина по Городенку, а від Дністра по Чорногору”) в бурсі “Народного дому” – по одній для учнів Коломийського, Косівського, Снятинського, Городенківського і Надвірнянського шкільних округів. Священик наголошував, що знає важкий стан учительських дітей, бо сам виріс в біді, будучи сином педагога, а тому приходиться на допомогу цьому стану, бо в інших державах сини інтелектуальної верстви суспільства неодноразово займали високі посади, резюмуючи: “Чи потрібно, щоб сьогодні учительські діти гуси пасли?”. Так не повинно бути, а тому молодому поколінню потрібно допомагати: “Став не буде без греблі, а гребля не виросте без насипу, а той насип потрібно нам піднімати не з багатства нашого, а з бідності нашої, на подобу євангельської вдови, яка кинула в «скорбонку» дві останні лепти”. Ці стипендії мали б видаватися з січня 1898 р. У свою чергу, він для утримання хлопців у бурсі надав власну щорічну допомогу в розмірі 400 золотих ринських³⁸.

Отець Й. Кобринський вів активну громадську діяльність, був членом багатьох товариств. Він разом з М. Білоусом, М. Сабатом, Ю. Дворянином, І. Коблянським, І. Тушковським та Ю. Нижанківським заснували в 1874 р. у Коломиї перший осередок Товариства імені Михайла Качковського³⁹. За багаторічну працю в цьому товаристві 18 вересня 1894 р. йому було присвоєно звання почесного члена. Зокрема, у привітанні о. Й. Кобринському зазначено: “Цариною вашої багатолітньої праці є головним чином Покуття, де ви з юнацьким запалом захищате розумові й матеріальні інтереси народу, обстоюєте за всякої нагоди права Галицької Руси, вступаєтеся зі всією силою свого світлого розуму і рвінням патріотичної душі”⁴⁰. Разом з І. Наумовичем видавав коломийський часопис “Русская Рада”.

Греко-католицький священик причетний до організації господарсько-промислової виставки, що була відкрита в Коломиї 1880 р. Йому вдалося викупити земельну ділянку для проведення цього величного етнографічного заходу⁴¹.

У щоденному житті, о. Йосафат Кобринський був надзвичайно розумною, веселою людиною, справжнім аскетом. Жив надзвичайно скромно, навіть на старості літ відмовлявся від будь-яких зручностей, ходив у старому потертому вбранні. Улюбленим його висловлюванням було: “Народ дає, в народ нехай іде”⁴².

³⁷ ЦДІАЛ України. – Ф. 130. – Оп. 1. – Спр. 268. – Арк. 1, 1 зв., 2, 3, 3 зв.

³⁸ ЛННБ України, відділ рукописів. – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 1476. п. 49. – Арк. 4, 4 зв.

³⁹ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 868. – Арк. 1–14.

⁴⁰ Архів НМНМГП. – Ф. 2. – Оп. 1. – Од. зб. 2. – 1 арк.

⁴¹ ЛННБ України, відділ рукописів. – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 1476. п. 49. – Арк. 8; *Маруцакь А.* О. Йосафатъ Кобринскій... – С. 83.

⁴² *Знавець.* О. Осафат Кобринський... – С. 142.

Своїх дев'ятеро дітей: семеро доньок і двох синів, о. Й. Кобринський виховав на ліберально-демократичних засадах і сприяв їх повному розвитку. Найвідоміший його син Володимир (1858–1942) закінчив Віденський університет і працював лікарем⁴³. Зятями о. Й. Кобринського були відомі громадські діячі та священики: Іларіон Гарасимович, Іван Черелинський, Мечислав Авдикевич.

Отця Й. Кобринського по всій окрузі знали як патріота і зразкового священика, який мав заслужену повагу. Про це свідчить відзначення півстолітнього ювілею його священичої праці. Церемонія відбулася в м. Коломиї у четвер, 9(22) листопада 1893 р. у кімнаті товариства “Родина”. У ній взяли участь представники всіх українських громадсько-політичних сил: др. Т. Окуневський, о. Січинський, М. Павлик, речник чернівецького часопису “Буковина”⁴⁴.

Особливо помітним є внесок о. Й. Кобринського у справу побудови Руського Народного дому в м. Коломиї. Його заповітною мрією було побудувати такий дім, де б могли розміститися українські товариства Коломиї, а також бурса для бідної української молоді, бібліотека та музей⁴⁵. Зауважимо, що у місті в 1860–1880-х роках діяли різні українські культурно-освітні товариства: філія “Просвіти”, товариство ім. Михайла Качковського, братство ім. Святого Архистратига Михайла, літературно-драматичне товариство ім. Квітки-Основ'яненка, які проводили велику громадську роботу, але не мали “своєї хати”⁴⁶.

Ідея побудувати Руський Народний дім з театральним залом, у якому б могли працювати всі українські організації, зародилася в кінці 1860-х років. Найпершим її висунули члени товариства ім. Квітки-Основ'яненка, зокрема коломийські просвітяни о. Лука Данкевич і директор школи Теодор Білоус⁴⁷. Першим закликав збирати кошти на закупівлю землі під будівництво Руського Народного дому о. Йосафат Кобринський⁴⁸. Вдруге така ідея будівництва культурно-освітнього закладу вийняла в 1878 р. на засіданні товариства ім. Михайла Качковського в м. Коломиї, спричинена витісненням українства представниками іншомовних етнічних спільнот із середмістя Коломиї. За задумом її членів, в новозбудованому приміщенні мали поміститися: на першому поверсі – читальня, крамниця, два театральні зали; на другому – дві хлоп'ячі (для бідних учнів і ремісників) та одна дівоча бурса⁴⁹.

⁴³ *Б'лоус М.* Йосафат Кобринський... – С. 9.

⁴⁴ Дописи “Д'їла”. *Мелхиседекъ О.* Зъ Коломыѣ. (Ще про концертъ въ честь М. Шашкевича. – Ювілей о. Іос. Кобринського зъ Мышина. – Завязанье русскаго товариства ж'бногого въ Коломыи и водновленье товариства аматорско-драматичного. – “Бібліотека для молодежи” проф. Насальского) // Д'їло. – 1893. – 3(15) падолиста. – Ч. 247; Новинки. 50-л'їтїе священства // Галичанинъ. – 1893. – 19(31) жолтня. – Ч. 234; Дописи. Изъ Коломыи (50-л'їтній юбилей священства о. Йосафата Кобринского, приходника въ Мишинѣ) // Галичанинъ. – 1901. – 31 жолтня (12 листопада). – Ч. 244; *Ткачук Я.* Культурно-просвітницька діяльність отця Йосафата... – С. 192.

⁴⁵ *Б'лоус М.* Йосафат Кобринський... – С. 11.

⁴⁶ Архів НМНМГП. – Ф. 1. – Оп. 1. – Од. зб. 3. – Арк. 2.

⁴⁷ Там само. – Арк. 2; Гадки про “Домъ Народный” въ Коломыи // Русская Рада. Газета для народа. – 1881. – 6 лютого. – Ч. 3.

⁴⁸ *Знавецъ О.* Осафат Кобринський... – С. 141.

⁴⁹ Гадки про “Домъ Народный” въ Коломыи // Русская Рада. Газета для народа. – 1881. – 18 с'чня. – Ч. 2.

На засіданні товариства ім. Михайла Качковського 26 лютого 1880 р. було вирішено закупити ґрунт, саме ту ділянку, на котрій з 16 до 30 вересня того ж року влаштовано господарсько-промислово виставку⁵⁰. Ця ділянка належала спадкоємцям місцевого культурно-просвітнього діяча Добрянського та знаходилася в середмісті Коломиї і становила чотирикутник з чотирма фронтами, з яких два головні виходили до вулиць Т. Костюшка і Т. Шевченка. З цією метою було створено комітет з представників філії “Просвіти”, товариства ім. Михайла Качковського, літературно-драматичного товариства і братства св. Михайла, який займався збором коштів для закупівлі землі під забудову⁵¹. На думку невідомого дописувача часопису “Діло”, прізвище якого ховається під криптонімом “А. Р.”, найбільше серед цих товариств приклав зусилля літературно-драматичний гурток, який, завдяки організації і проведенню святкових заходів і вечорів, притягнув велику кількість представників культурно-просвітницької громадськості міста для збору коштів на закупівлю землі під будівництво приміщення Руського Народного дому. Серед фундаторів заснування – суддя Решетилевич, о. Коблянський, о. М. Левицький, проф. Грушкевич, отець-катехит М. Лепкий, дир. Г. Кульчицький, А. Блонський. Останні троє у другій половині 1890-х років курували будівництво приміщення культурно-просвітницької інституції. Серед найбільших жертводавців був о. Йосафат Кобринський, “котрий не одну тисячку зложив на тую інституцію”, а також міська каса ощадності, Дембійський (пожертвував одну тисячу золотих ринських), міська і повітова рада м. Коломиї (виділили по чотири тисячі золотих ринських)⁵². У проєкті це приміщення мало стати “заборолом нашої руськості (українськості – А. К.)”, де мали б знаходитись усі місцеві українські культурно-просвітницькі і освітні товариства, функціонувати бурса для двохсот хлопчиків – майбутніх фахівців різних ремісничих професій⁵³.

Остаточно за землю комітет розраховувався у 1889 р. Саме в цей час розпочалася велика робота, спрямована на збирання коштів для будівництва “Народного дому”. Керувало справами товариство “Руський Народний дім” в м. Коломиї, зокрема його “Совіт”, створений 1887 р.⁵⁴

Коли вирішилося питання про будівництво Руського Народного дому, сімдесятидворічний о. Йосафат Кобринський активно включився в цю справу, виконуючи заповіт відомого громадсько-культурного діяча Т. Білоуса⁵⁵. Він став рушійною силою цього будівництва, яке стало завершальною справою всього його життя: “Своїми типічними кониками і дрантивим возиком їздив по всіх закутках коломийського повіта межі священики, учителі і селян, а всюди проповідав, як правдивий, новочасний Петро з Амієну, користність сего великого народного діла, а на праздниках і всіх урочистих, церковних нагодах збирав і найдрібніші датки

⁵⁰ *Знавець*. О. Осафат Кобринський... – С. 141; Гадки про “Домъ Народный” въ Коломыи // Русская Рада. Газета для народа. – 1881. – 6 лютого. – Ч. 3.

⁵¹ Гадки про “Домъ Народный” въ Коломыи // Русская Рада. Газета для народа. – 1881. – 18 сьчня. – Ч. 2.

⁵² А. Р. Рускій Народный Домъ въ Коломыи (Письмо зъ Коломыѣ) / А. Р. // Дѣло. – 1899. – 5(17) марта. – Ч. 51.

⁵³ Там само. – С. 2.

⁵⁴ Архів НМНМГП. – Ф. 1. – Оп. 1. – Од. зб. 3. – Арк. 2.

⁵⁵ ЛННБ України, відділ рукописів. – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 1476. п. 49. – Арк. 8; *Марушакъ А. О. Йосафатъ Кобринскій...* – С. 83.

на сей народний жертвенник – розсилав рік річно по всіх зарядах громадських, учителях і священниках, власним коштом по кілька сот з жаром і серцем написаних кореспонденток і листів, а всюди заохочував і всюди інакше відповідно до характеру й переконання особи!”⁵⁶.

У 1889 р., ще коли будівництво не розпочалося, благодійник передав через Михайла Білоуса квитанцію до громадської каси Коломийського повіту на суму 500 золотих ринських для закупівлі вапна, а другу квитанцію на цю ж суму пообіцяв надати, коли почнеться спорудження будови⁵⁷. На початку 1892 р. о. Й. Кобринський пожертвував 1 000, а також зібрав з родини 700 золотих ринських⁵⁸.

На початку 1890-х років о. Й. Кобринський з власних заощаджень передав на будівництво майже 7 850 золотих ринських (за іншими даними – 12 тисяч золотих ринських⁵⁹). За таку титанічну працю рішенням управи “Руського Народного Дому в Коломиї” у 1891 р. його прийняли почесним членом цього товариства⁶⁰.

Зауважимо, що напередодні початку будівництва центрального комітет Галицького намісництва у м. Львові рішенням від 9 січня 1895 р. дозволив членам Руському Народному дому в м. Коломиї до кінця квітня збирати по всій Галичині кошти на спорудження культурно-освітнього закладу. Задля цього були підготовлені спеціальні купонні книжечки для збирання добровільних датків з населення. Члени керівного осередку будівництва настирливо зверталися до краян посприяти цій жертвній справі: “Про потребу “Народного дому” в Коломиї годі вже пригадувати, бо це достатньо відчуває цілий загал руський (український) Покуття... Лише три місяці дозволено нам збирати прилюдно пожертви. У цей короткий час маємо показати, скільки від нас життєдайності і розуміння своєї справи народної...”⁶¹.

Отець Й. Кобринський проводив копітку роботи з пошуку грошей. М. Білоус зауважив, що він ходив по домівках українських, польських і єврейських мешканців, часто незнайомих йому людей, вмовляв усіх про потребу побудови національно-культурної інституції. Багато людей не вірили у здійснення цього задуму, а багато сміялися, вважаючи його напівбожевільним “мішігіним”. Не раз він сам висловлювався: “Я мішігіний і ти мішігіний тому, що беремося до тієї великої справи. – Але те його не лякало і не знеохочувало. Він невтомно ходив, говорив і писав усюди й до всіх знайомих і незнайомих з такою наполегливістю, що деякі замикали перед ним двері”⁶². З його ініціативи виготовлено і розвішано в церквах та громадських місцях “скорбонки”, у які люди кидали добровільні датки на побудову закладу⁶³. На святах, церковних урочистостях, за будь-якої нагоди він збирав навіть найдрібніші кошти; при хрещенні дітей у своїй парафії, самовільно

⁵⁶ *Знавець*. О. Осафат Кобринський... – С. 141–142.

⁵⁷ ЛННБ України, відділ рукописів. – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 1476. п. 49. – Арк. 2; Всячина і новинки. Намъ пишуть... // Батьківщина. – 1889. – 24 марта (5 квітня). – Ч. 12. – С. 155.

⁵⁸ Всячина і новинки. На “Народный Дѣмъ” въ Коломиѣ жертвувавъ о. Юсафатъ Кобринскій... // Батьківщина. – 1892. – 24 сѣчня (5 лютого). – Ч. 4. – С. 24; ЛННБ України, відділ рукописів. – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 1476. – П. 49. – Арк. 6.

⁵⁹ *Знавець*. О. Осафат Кобринський... – С. 142.

⁶⁰ Архів НМНМГП. – Ф. 1. – Оп. 1. – Од. зб. 3. – Арк. 9.

⁶¹ Новинки и всячина. Выдѣлъ института “Рускій Народный Дѣмъ” въ Коломиѣ оголошує... // Батьківщина. – 1895. – 1(13) лютого. – Ч. 5. – С. 39.

⁶² *Бѣлоус* М. Юсафатъ Кобринскій... – С. 11–12.

⁶³ Там само. – С. 18–19.

наклав на всіх кумів і тих, хто тримав дитину до хреста 2–3-крейцеровий податок на побудову “Народного дому”⁶⁴.

Частина людей йому дорікала тим, що будинок Руського Народного дому в Коломиї може опинитись у руках народовців або радикалів, а отже діяльність цієї культурно-просвітницької інституції носитиме політичне забарвлення. У відповідь таким “доброзичливцям” благодійник саркастично відповідав: “Нехай буде народовець, Барвінщук, радикал і чорт знає хто в заряді, а Ви давайте, лише щиро і без жадного застереження, крейцарі на руске народне діло! В ділах лежить любов до народа, а не в фразях і політичних, хитких переконаннях!”⁶⁵

Греко-католицький священник багато зробив для збирання необхідного будівельного матеріалу, особливо каміння. Використовуючи метод народної будови, їздив навколишніми селами й агітував, аби селяни ввозили каміння, котре є на громадських полях. Домігся, що кільканадцять мишинських підвід поїхали до с. Лючі, визбирали каміння на громадській толоці й привезли до Коломиї. Крім цього, доручив мишинським селянам, щоб з річки Лючка, котра протікає через село, добули великі камені на фундамент будівництва. Два такі громіздкі валуни разом з дрібним камінням зі с. Лючі мишинські селяни завезли на 12 підводах 10 вересня 1892 р. до міста. Жителі сіл Мишин, Спас, Ковалівка відіслали ще 44 вози каменю, а 40 років твердого лупаного каменю доставили люди з Рунгурів⁶⁶. Того ж року жителі с. Текуча підготували більше 100 “метрів” каменю на фундамент приміщення і хотіли дати 60 возів для перевезення цього матеріалу в Коломию. О. Й. Кобринський обіцяв доставити до міста 200 возів каміння з с. Верхній і Нижній Вербіж⁶⁷. Жителі сіл Воскресінці і обох Вербіжів Коломийського повіту безкоштовно на початку 1899 р. привезли пісок на будівництво будинку Руського Народного дому⁶⁸.

Отець Кобринський домігся перевезення частини добірного каменю з с. Шешори для впорядкування будівництва фундаменту Руського Народного дому. Кілька днів перебував із селянами і робітниками у містечку Печеніжин для того, щоб прослідкувати, як буде розібрана цегла місцевої броварні, що мала піти під будівництво культурно-просвітницької інституції: “... сидів сам у Печеніжині і враз з робітниками, власним коштом наймленими, днував і ночував цілими тижнями при холоді і сухім хлібі і воді під робітничим шатром і провадив особисто се розбиране і вивіз матеріалу”⁶⁹. Він доручив зробити зі старих дощок піддашся і сидів там майже чотири тижні, доки броварню не було розібрано, а увесь матеріал не перевезли до Коломиї⁷⁰.

Як тільки придбали будівельні матеріали, о. Й. Кобринський почав вимагати від будівничої комісії розпочинати роботу, “... бо люди не вірять, що буде будуватися велика “бурса” і не хотять жертвувати ні грошей, ні матеріалів”⁷¹. Однак будівнич

⁶⁴ *Ткачук Я.* Культурно-просвітницька діяльність отця Йосафата... – С. 193.

⁶⁵ *Знавець. О.* Осафат Кобринський... – С. 142.

⁶⁶ *Б'лоус М.* Йосафат Кобринський... – С. 14–16.

⁶⁷ ЛННБ України, відділ рукописів. – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 1476. п. 49. – Арк. 6.

⁶⁸ Рухъ въ рускихъ товариствахъ. Sprawozdane секретарске управляющего совѣта института “Рускій Народный Дѣмъ” въ Коломьи // Дѣло. – 1899. – 17(29) марта. – Ч. 61.

⁶⁹ *Знавець. О.* Осафат Кобринський... – С. 142.

⁷⁰ *Б'лоус М.* Йосафат Кобринський... – С. 17.

⁷¹ Там само. – С. 17–18.

комісія йому відмовила, але священик не зневірився: “Одного дня вдосвіта зі своїми парафіянами прийшов на місце будови і рискалем (лопатою) почав сам виміряти рови під фундамент, маючи намір почати копати, але Рада не дозволила йому це робити без інженера. о. Й. Кобринський образився, озлобився на Раду і на всіх її членів, плакав як дитина, що йому не дають розпочати будову, що хочять дорогоцінну площу продати... Того разу якось вдалося його заспокоїти, і він далі продовжував збирати кошти, писати відозви в часописи...”⁷².

Отець брав участь у пошуку архітекторів та інженерів, які б виготовили проєкт будинку та кошториси. Особисто їздив до Львова, де звернувся до архітектора Івана Левинського та міського радника Гавришкевича, які відмовили йому взятися за цю справу, бо не вірили, що місцеві жителі зможуть збудувати Народний дім без відповідних коштів. Витрати були передбачені досить великі – 300 тис. золотих ринських⁷³. У квітні 1895 р. він доповідав, що на земельній ділянці, вартістю 20 тис. золотих ринських, підготовлено все для того, щоб почати будівельні роботи: знаходилися гашене вапно (вартістю 1 000 зол. ринс.) і 430 штук дерев’яних брусів (500 зол. ринс.); за інженерні роботи оплачено 1 000 зол. ринс.; укладена угода з працівниками суміжної каси ошадності для відступу частини землі під будівництво тощо⁷⁴. Йому вдалося домовитися з провідними коломийськими будівничими Луцієм Беккером та Діонізієм Кшичковським, які за 1 000 золотих ринських погодилися протягом чотирьох місяців зробити головні плани та кошторис⁷⁵. Благодійник власноручно приїхав до Коломиї виплатити 600 золотих ринських обом інженерам⁷⁶.

Будівництво Руського Народного дому під керівництвом архітектора Рихлика розпочато в 1896 р. і просувалося з великими труднощами. Спорудження частини приміщення від вулиці Т. Костюшка та з бічними крилами до вулиці Т. Шевченка і каси ошадності становило 30 тис. золотих ринських⁷⁷. Щоденно працювало 40 робітників. Національно-культурна інституція мала складатися з двох поверхів і двох наріжних веж, покритих цинковою бляхою. На кінець 1898 р. мав бути споруджений перший поверх будинку⁷⁸.

Однак коштів не вистачало, і члени Ради товариства Руського Народного дому у м. Коломиї хотіли навіть припинити зведення споруди. Станом на початок 1899 р., на будівництво будинку не вистачало ще 40 тис. золотих ринських (за іншими даними, архітектор на засіданні 6 лютого 1899 р. запропонував кошторис добудови приміщення у сумі 46 тис. золотих ринських⁷⁹). Керівна рада Руського Народного дому підготувала відозву і заклик до Державної ради у Відні, до

⁷² *Бълоус М. Йосафатъ Кобринській...* – С. 16–17.

⁷³ Там само. – С. 12–13.

⁷⁴ Новинки и всячина. Справа будовы “Народного Дому” въ Коломыи поступае напередъ // Батькѣвщина. – 1895. – 1(13) мая. – Ч. 9. – С. 70–71.

⁷⁵ Новинки и всячина. Выдѣлъ института “Рускій Народный Дѣмъ” въ Коломыи оголошуе ... // Батькѣвщина. – 1895. – 1(13) лютого. – Ч. 5. – С. 39.

⁷⁶ Архів НМНМГП. – Ф. 1. – Оп. 1. – Од. зб. 3. – Арк. 20; *Бълоус М. Йосафатъ Кобринській...* – С. 13.

⁷⁷ *А. Р. Рускій Народный Дѣмъ въ Коломыи...* – С. 1.

⁷⁸ Рухъ політичний, просвѣтний и економічний руского народу. Въ коломыйскѣмъ повѣтъ // Свобода. Письмо політичне, просвѣтне и господарске для народу. – 1898. – 22 жовтня (3 падоліста). – Ч. 43. – С. 342.

⁷⁹ Рухъ въ рускихъ товариствахъ. Справоздане секретарске... // Дѣло. – 1899. – 17(29) марта. – Ч. 61.

Галицького крайового сейму, а також сусідніх повітових рад (Городенківський, Косівський, Снятинський, Печеніжинський. Надвірнянський, Товмацький, Станиславівський, Заліщицький і Бучацький повіти), сільських громад, фінансових інституцій, Ставропігійського інституту, Народного Дому у м. Львові з проханням допомогти завершити будівництво “великої бурси” на Покутті. Однак керівник Народного дому у Львові о. Й. Делькевич відмовив у наданні коштів, оскільки у статуті цього товариства не вказувалося фінансове утримання навчальних бурс. А львівський часопис “Галичанинъ” відмовив друкувати оголошення про прохання надання допомоги у будівництві Руського Народного дому та виказ про жертводавців у цій справі⁸⁰. З цього приводу коломийський часопис “Русская Рада” 1 грудня 1898 р. писав, що таке рішення Народного Дому у Львові справило гнітюче враження просвітянської громадськості м. Коломиї⁸¹.

Отець Й. Кобринський був готовий взяти справу будівництва на себе, знову давав власні кошти: пенсію, продав худобу, залишивши для себе лише одну корову. З 1898 р. він віддає щомісяця на будівництво 400 корон зі своєї пенсії з усіма відсотками, які мав в ощадній касі. Окрім того, передав для будівництва 60 дубових стовбурів, 500 центнерів вапна та інші будівельні матеріали. Загалом на будову благодійник передав 12 тис. золотих ринських⁸².

Руський Народний дім будували впродовж шести років. о. Йосафат Кобринський заспокоївся тільки тоді, коли споруду вже вимурували і накрили дахом. На жаль, не дожив до офіційного відкриття “Народного Дому”, яке відбулося в 1902 р.

За спогадами співробітника о. Йосафата Кобринського о. Дмитраша, який в 1896–1897 рр. працював “сотрудником” мишинській парафії, ідея життя отця Йосафата зосереджувалася навколо будови “бурси”, як він називав “Народний дім”. Його мрією було спорудити бурсу на 200 селянських хлопців, тож для цієї потреби він щомісяця давав 200 золотих ринських австрійських, а крім цього купував по 100 поштових карток. Картки-кореспондентки з проханням пожертви на будову розсилав по всіх священиках, де лиш знав, що буде свято чи весілля. Збирати кошти посилав він і о. Дмитраша⁸³. Про його відданість ідеї побудови Руського Народного дому о. Дмитраш згадував: “Раз прихожу [...], а він лежить на голих дошках на ліжку. Питаю його, чому так? Він відповідає, що худоба не мала, що їсти, тож не хотів розпочинати стіжка, призначеного на “бурсу”, тому казав слугі вибрати солому з сінника і дати худобі їсти. Сам же спав на голих дошках, але признався, що вже не годен, бо кости болять”⁸⁴.

Помер о. Йосафат Кобринський 18 березня 1901 р. на 83 році життя, пропрацювавши священиком 56 років⁸⁵. Похорон відбувся за участю майже чотирьох

⁸⁰ Рухъ въ рускихъ товариствахъ. Справозданс секретарске... // Дѣло. – 1899. – 17(29) марта. – Ч. 61.

⁸¹ А. Р. Рускій Народный Дѣмъ... – С. 2; Рухъ въ рускихъ товариствахъ. Справозданс секретарске... – С. 3.

⁸² *Знавецъ*. О. Осафат Кобринский... – С. 142.

⁸³ Архів НМНМГП. – Ф. 2. – Оп. 1. – Од. зб. 17. – Арк. 2.

⁸⁴ Там само.

⁸⁵ Посмертныи вѣсти. Юсафатъ Кобринский // Галичанинъ. – 1901. – 16(29) марта. – Ч. 60; ЛННБ України, відділ рукописів. – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 1476. п. 49. – Арк. 12, 12 зв.

тисяч місцевих селян і людей з сусідніх сіл і містечок. 27 священників і до ста представників інтелігенції прийшли провести його в останню путь⁸⁶.

Глибоко сумувала громадськість Покуття, особливо люди, які його добре знали. У похороні взяли участь голова місцевого осередку Руського Народного дому отець М. Лепкий, члени Ради священник о. О. Русин, Л. Кузьма, О. Кульчицький, О. Пачацький. Прощальні промови виголосили о. І. Харжевський зі с. Сопів Коломийського повіту, учитель місцевої народної школи Гомик, д-р О. Кульчицький (від імені “Руського Народного дому” в м. Коломиї), депутат австрійського парламенту Т. Окуневський, громадський діяч В. Дудикевич⁸⁷. Михайло Білоус – побратим Йосафата Кобринського, знаний видавець, активний діяч товариства Руського Народного дому в Коломиї написав: “Се був рідкий межі русинами чоловік, подібних йому в Коломийщині нема”⁸⁸.

Отже, о. Й. Кобринський увійшов у національну історію як благодійник, який своєю жертвовною працею хотів піднести інтелектуальний рівень галицького українства. Любов до власної Вітчизни спонукали греко-католицького священника зберігати і розвивати культурно-освітні надбання українства краю. Завдяки його самовідданій роботі Руський (Український) Народний дім став новим центром продукування національних ідей на Покутті. Слід також додати, що на сучасному етапі розвитку громадянського суспільства, коли в роки дорожнечі, благодійники не в змозі впоратися на добровільній основі своїми силами, приклад жертвовності о. Йосафата Кобринського залишається актуальним і корисним.

Андрей Королько. Вклад отця Йосафата Кобринського в строительство Русского (Украинского) Народного дома Коломыи

Раскрыто вклад о. Йосафата Кобринського в строительство Русского (Украинского) Народного дома г. Коломыи в конце XIX – начале XX века. Освещено предпосылки благотворительности в среде духовенства Галичины. Охарактеризовано основные страницы жизни греко-католического священника, проанализирована его благотворительная деятельность и практические шаги относительно сбора денег, проектирования и строительства главной украинской национально-культурной институции города. Автор указывает, что благодаря самоотверженной работе благодетеля, Русский (Украинский) Народный дом стал новым центром продуцирования украинских национальных идей на Покутье.

Ключевые слова: Русский (Украинский) Народный дом в г. Коломые, греко-католический священник, благодетель, Покутье, учебное заведение, проектирование, строительный материал.

⁸⁶ *Знавець. О. Осафат Кобринський... – С. 142; Білоус М. Йосафат Кобринський... – С. 20–21; Благодареніє // Галичанинъ. – 1901. – 24 марта (6 апрѣля). – Ч. 67; Новинки. Похорони бл. п. Йосафата Кобринського... // Галичанинъ. – 1901. – 25 марта (7 апрѣля). – Ч. 68; ЛННБ України, відділ рукописів. – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 1476. п. 49. – Арк. 13.*

⁸⁷ *Дописи. Н. Г. Изъ Коломыи (Похорони бл. п. Йосафата Кобринського) / Н. Г. // Галичанинъ. – 1901. – 27 марта (9 апрѣля). – Ч. 69; Дописи. Похорони бл. п. Йосафата Кобринського... // Дѣло. – 1901. – 16(29) марта. – Ч. 61; ЛННБ України, відділ рукописів. – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 1476. п. 49. – Арк. 14, 14 зв., 15, 15 зв., 20.*

⁸⁸ *Білоус М. Йосафат Кобринський... – С. 19.*

Andriy Korol'ko. Priest Iosafat Kobrynsky's contribution to the construction of the Ruthenian People's House in Kolomyia

The article examines the priest Iosafat Kobrynsky's contribution to the construction of the Ruthenian People's House in Kolomyia in the late 19th – early 20th century. It analyses incentives for charitable activities among clergy in Galicia. The article focuses on the main events in life of the Greek Catholic priest, on his charitable activities and practical steps related to fundraising, design and construction of the main Ukrainian cultural institutions in the town. The author argues that due to the dedicated work of the philanthropist, the Ruthenian (Ukrainian) People's House became the new centre generating Ukrainian national ideas in the region of Pokuttia.

Key words: the Ruthenian (Ukrainian) People's House, Kolomyia, Greek Catholic priest, philanthropist, Pokuttia, educational establishment, design, construction material.